

Archieven van liberale harmonieën en fanfares

Sébastien Baudart, Liberas/Liberaal Archief

In onze streken ontstonden harmonieën vanaf het einde van de achttiende eeuw. Deze amateurmuziekverenigingen waren in hun beginperiode vooral gericht op een stedelijk en burgerlijk publiek. Vanaf ongeveer 1850 kregen de harmonieën, bestaande uit koper- en houtblazers, gezelschap van fanfares, die enkel uit koperblazers bestonden. Het aantal muziekverenigingen nam sterk toe tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw, wat vooral te wijten was aan de explosieve groei van het aantal fanfares. Tegelijkertijd vond ook een democratisering en een verspreiding naar het platteland plaats.

Groepsfoto van de Fanfare Sint-Cecilia uit Harelbeke (met instrumenten en vlag), 1919 (Collectie Liberas/Liberaal Archief, foto 850029).

Vanaf het einde van het unionistische bestuur in 1847 namen de maatschappelijke spanningen tussen katholieken en liberalen in België sterk toe, ook in het verenigingsleven. De meeste muziekverenigingen werden of liberaal of katholiek, wat leidde tot splitsingen, de oprichting van nieuwe verenigingen en de inschakeling van de fanfares en harmonieën in de politieke strijd. Toch weerhield hun liberale karakter vele verenigingen er niet van om zich te vernoemen naar muziekpatroonheilige Sint-Cecilia. Vanaf het einde van de negentiende eeuw ontstonden ook socialistische muziekverenigingen.¹

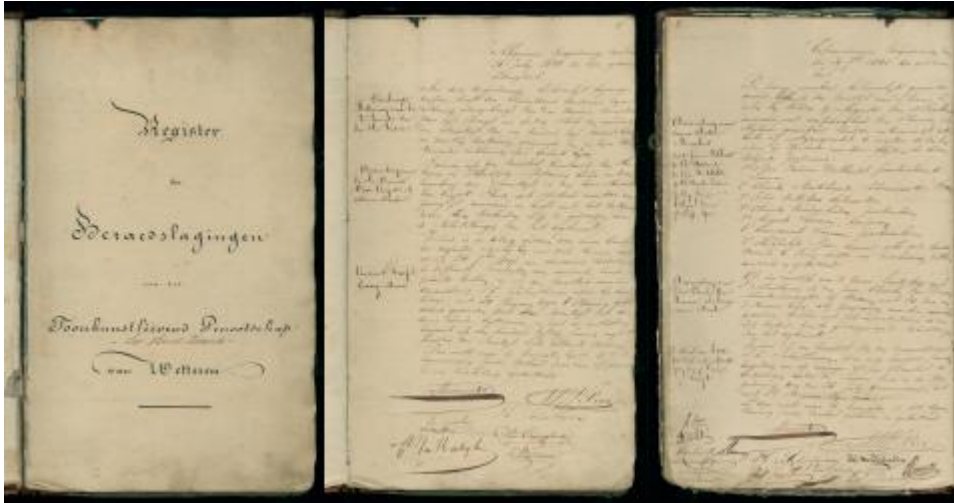
Affiche van de Liberale Fanfare De Ware Vrienden uit Antwerpen, kunstconcert ten voordele van de slachtoffers van de mijnramp van Marcinelle, 1956 (Collectie Liberas/Liberaal Archief, affiche 9977289200101490).

Liberas/Liberaal Archief bewaart de archieven van onder andere deze muziekverenigingen: **Harmonie Les Bons Vivants (Wetteren), Volksfanfare De Leerzuchtige Broeders (Zele), Harmonie De Oude Garde - Les Vrais Amis Constants - DOGA (Aalst), Liberale Harmonie Sint-Cecilia (Hemiksem), Liberale Fanfare Sint-Cecilia (Rupelmonde), Harmonie Sint-Cecilia (Lokeren), Liberale Fanfare De XXXIV (Kapellen), Fanfare Sint-Cecilia (Harelbeke), Fanfare Orpheus (Lebbeke), Liberale Fanfare De Ware Vrienden (Antwerpen).**

Bladmuziek van de Liberale Fanfare Sint-Cecilia (Rupelmonde): selectie uit de instrumentpartijen van Intermezzo in Dansvorm door dirigent Frans Anné, s.d. (Collectie Liberas/Liberaal Archief, Archief Liberale Fanfare Sint-Cecilia (Rupelmonde) (archieff 234), 3.1.4.).

De archieven van deze harmonieën en fanfares zijn typische verenigingsarchieven met onder andere statuten en reglementen, briefwisseling en stukken met betrekking tot bestuurswerking, ledenadministratie, financieel beheer en activiteiten. Meestal zijn foto's en affiches aanwezig. Heel wat archieven bevatten ook een (soms zeer indrukwekkende) collectie bladmuziek. Deze collecties, een belangrijke bron voor de studie van het repertoire van deze verenigingen, bevatten meestal volledige bundels met zowel de directiepartituur als de afzonderlijke instrumentpartijen, gedrukt of in handschrift, soms voorzien van aantekeningen. De partituren en partijen in handschrift kunnen zowel afschriften van uitgaven behelzen als eigen stukken of bewerkingen van de dirigent of een andere lokale componist/arrangeur. Daarnaast droegen enkele muziekverenigingen samen met het papieren archief ook uniformen, vlaggen en vaandels, trofeeën en medailles, en zelfs instrumenten over.

Titelpagina en eerste verslagen uit het derde verslagboek van de Wetterse Harmonie Les Bons Vivants (toen nog Toonkunstlievend Genootschap Les Bons Vivants), 1841 (Collectie Liberas/Liberaal Archief, Archief Harmonie Les Bons Vivants (Wetteren) (archieff 784), 2.1.3.).

Ook het archief van koepelvereniging **Felim** wordt bewaard op Liberas/Liberaal Archief. Felim (Federatie der Liberale Muziekverenigingen) werd opgericht in 1972. Naar aanleiding van de start van de nieuwe zuiloverschrijdende muziekfederatie VLAMO werd de koepelvereniging in 2002 ontbonden. Het archief van Felim bevat naast de traditionele stukken m.b.t. de werking van de vereniging ook dossiers over de aangesloten lokale muziekverenigingen. Meer informatie en de beschikbare inventarissen zijn te vinden op de [website van Liberas/Liberaal Archief](#).

Vlag uit zijde van de Liberale Fanfare De XXXIV uit Kapellen, waarschijnlijk eerste helft twintigste eeuw. Het eveneens vermelde Leven en Laten Leven is de supportersclub van de fanfare (Collectie Liberas/Liberaal Archief, vlag 327).

- Sébastien Baudart, Liberas/Liberaal Archief

Webreferenties

1. Harmonie Les Bons Vivants (Wetteren): <https://hdl.handle.net/21.12117/1251441>
2. Volksfanfare De Leerzuchtige Broeders (Zele): <https://hdl.handle.net/21.12117/1252901>
3. Harmonie De Oude Garde - Les Vrais Amis Constants - DOGA (Aalst): <https://hdl.handle.net/21.12117/1251437>
4. Liberale Harmonie Sint-Cecilia (Hemiksem): <https://hdl.handle.net/21.12117/1253754>
5. Liberale Fanfare Sint-Cecilia (Rupelmonde): <https://hdl.handle.net/21.12117/1251553>
6. Harmonie Sint-Cecilia (Lokeren): <https://hdl.handle.net/21.12117/1253726>
7. Liberale Fanfare De XXXIV (Kapellen): <https://hdl.handle.net/21.12117/1253750>
8. Fanfare Sint-Cecilia (Harelbeke): <https://hdl.handle.net/21.12117/1253718>
9. Fanfare Orpheus (Lebbeke): <https://hdl.handle.net/21.12117/1251409>
10. Liberale Fanfare De Ware Vrienden (Antwerpen): <https://hdl.handle.net/21.12117/1251549>
11. Felim: <https://hdl.handle.net/21.12117/1251069>
12. website van Liberas/Liberaal Archief: <https://www.liberas.eu/>

Referenties

1. Zie hiervoor o.a. Bruyneel, Elisabeth, Herreman, Robbe, Stynen, Andreas en Vos, Staf, *Veel volk verwacht Populaire muziekcultuur in Vlaams-Brabant sinds 1800* (Leuven: Peeters, 2012) en Lemmens, Griet, *Muziekverenigingen in Brabant tijdens de 19e eeuw* (Licentiaatsverhandeling KULeuven, 1999).